

“Монгол орны ландшафтын судалгаа”

МУБИС, МБУС, Газарзүйн тэнхим

Д.Даш

Grano J.G. Mongolische Landschaften und
Ortlichkeiten. Eine geographie
physiognomischer typen und einheithicher
Raume-Acta geographica, 7, №2, Helsinki,
1941.

- Алтай, Хангайн нурууг Өндөр уулын ландшафт, Уулт-хотгорын ландшафт, Уулт тэгш өндөрлөгийн ландшафт гэсэн 3 бүлэг ландшафтын хүрээнд ой-голын ландшафт, ойт хээр-голын ландшафт, ойт хээр-нуурын ландшафт, бутлаг ургамалт хээр-голын ландшафт, бутлаг ургамалт хээр-нуурын ландшафт, хээр-нуурын ландшафт, хээр-голын ландшафт гэсэн морфологи хэвшинжүүд ялгаж түүнийг төлөөлөх газар нутгуудын тодорхойлолтыг өгсөн

Б.Б. Польшов, 1925-1926

- Польшов Б.Б. Географические работы. М., 1952, стр.281-357.
- Польшов.Б.Б, Крашенинников И.М. Физико-географические и почвенно-ботаническое исследования в области бассейна реки Убер - Джаргаланта и верховьев Ара-Джаргаланта // Сб. Северная Монголия, М., 1926.
- Формы элементарных ландшафтов обследованной территории хэсэгт энгийн ландшафтыг ялган тодорхойлолт өгсөн байдаг.

А.Д.Симуков, 1927-1935

- А.Д. Симуков Гобийские пастбища (гар бичмэл тайлан). ШУА-ийн Газарзүйн хүрээлэнгийн архивт. УБ., 1933
- А.Д.Симуков. Итоги работы Географического отделения Научно-исследовательского комитета МНР за 15 лет. Совр. Монголия, 1936, №4-5(17-18), с.67-86.
- А.Д.Симуков “Труды о Монголии и для Монголии”, Осака , 2007
- “Говь” гэдэг нэрэнд тодорхойлолт өгсөн
- Говийн бүсийн хэмжээнд 14 төрлийн ландшафтыг ялгаж зонхилох хөрс, ургамлыг нь дурьдсан байдаг.

Ш.Цэгмид

- ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ЛАНДШАФТУУД БА БАЙГАЛИЙН МУЖ // -ШУА-ийн мэдээ, 1964, №1
- О ЛАНДШАФТАХ МОНГОЛИИ
Известия Академия Наук СССР, серия географическая, №2, 1964.
- Н.Бадарч, Ш.Цэгмид, Ж.Цэрэнсодном.
Монгол орны дорнод хэсгийн ландшафт, байгалийн мужууд, УБ, 1965, х.72.

ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ЛАНДШАФТУУД БА БАЙГАЛИЙН
МУЖ // -ШУА-ийн мэдээ, 1964, №1

- Хотгор гүдгэрийн төрлүүдийг үндэслэн 3 бүлэг ландшафтыг ялгаварлан гаргаж болно. Үүнд
- 1.Өндөр уулын бүлэг
- 2.Дундаж уулсын бүлэг
- 3.Нам уул ба толгод,ухаа гүвээний бүлэг болно

Өндөр уулын бүлэгт

- 1.Чулуулаг болон хаг хөвд өвстэй ян сарьдгийн орой ,хажуугийн ландшафт
- 2.Уулсын ар хажуугийн хуш ба хуш хар мод голлосон тайгатай ландшафт
- 3.Уулсын өвөр хажуу дахь хуш хар модот тайга ба үет ургамал элдэв өвст хэсгүүд бүхий ландшафт
- 4.Мөсдөж байгаагүй бөгөөд боролж, явган бургаснаас бүрдсэн торлогтой нарийхан хөндийн ландшафт
- 5.Мөсөн голын хурдас бүхий нарийн хөндийн ландшафт.

Дундаж уулсын бүлэгт

- 6.Сийргэвтэр хар модон ойтой ар хажуугийн ландшафт
- 7.Хус-хар мод ба хус-нарсан холимог ойтой ар хажуугийн ландшафт
- 8.Жижиг төгөл ба үет ургамал - элдэв өвст уулархаг хээр бүхий ар хажуугийн ландшафт
- 9.Элдэв өвс -үет ургамалт хээр зонхилсон өвөр хажуугийн ландшафт
- 10.Үет-ургамал элдэв өвст ба хялганат хээр зонхилсон өргөн хөндийн ландшафт
- 11.Үет ургамал бүхий нуга ба мод сөөгт шугуйтай хөндийн ландшафт
- 12.Намгархаг нугатай жижиг ам хөндийн ландшафт

Нам уул ба толгод, ухаа гүвээний бүлэгт

- 13. Үет, ургамал -элдэв өвст хуурай хээртэй нам уулсын ландшафт
- 14. Үет ургамал -элдэв өвст бутат хээртэй толгод ба ухаа гүвээний ландшафт
- 15. Хужирт нуга ба бударганат цөлөрхөг хээртэй хотгоруудын ландшафт

Ландшафтын морфологи нэгжүүд

Мөстөж байгаагүй нарийн хөндийн ландшафт:

- намаг нэн ихтэй ба торлог дотор нь хар мод хэсэг хэсгээр буюу ганц нэгээр ургасан ёроолын урочище,
- намаг арай багатай ба торлог дотор нь хар мод ургадаггүй дэнж бэлийн урочище гэсэн хоёр энгийн урочище байна.

Үет ургамалт нуга ба мод сөөгт шугуйтай хөндийн ландшафт хоёр үндсэн нийлбэр урочищээс бүрдэнэ. Энэ нь:

- нугын нийлбэр урочище,
- шугуйн нийлбэр урочище юм. Энэ нь дараах хоёр энгийн урочищаас бүрдэнэ .Үүнд:
- Өтгөн сахлаг өвстэй ба нүцгэн хайртай хэсгүүдтэй гольдрол орчмын сөөгт шугуй,
- төв татаалд ургасан бөгөөд голдуу улиаснаас бүрдсэн ба өвслөг ургамал багатай модлог шугуй

О ЛАНДШАФТАХ МОНГОЛИИ

Известия Академия Наук СССР, серия географическая, №2, 1964.

- 1..Характер ландшафтов определяется комплексом природных особенностей изучаемой территории и потому не может быть какой-то единой всеобъемлющей схемы выделения ландшафтов и их картирования в тех или иных масштабах. Допустимы, по видимому, схемы лишь для отдельных регионов, близких по своим наиболее общим физико-географическим особенностям.
- 2.При континентальном сухим климате Монголии слабая дифференциация физико-географических условий по различным элементам рельефа приводит к тому, что на значительных пространствах наблюдается довольно ограниченный “набор” ландшафтов. Эти ландшафты могут быть сгруппированы по характеру рельефа.
- 3.Ландшафт как сложный природный комплекс имеет в условиях Монголии морфологическую структуру различной сложности. Ландшафты располагаются не как единый цельный физико-географический район, а разобщенно, как типологические единицы.
- 4.На карте мелкого масштаба для Монголии лучше всего изображаются именно ландшафты, но не группы ландшафтов и не морфологические единицы ландшафта-урочища, комплексы урочищ.

Ч.Дүвжир “Хөвсгөлийн уулархаг нутгийн
физик газарзүйн тодорхойлолт ба
ландшафтууд” сэдэвт газарзүйн ухааны
дэд докторын зэрэг горилсон диссертаци,
УБ., 1977

- Хөвсгөл нутгийг бэсрэг уулын ландшафт, өндөр уулын босоо бүслүүрийн ландшафт гэсэн 2 том ангиллын хүрээнд нийт 9 төрлийн ландшафтыг ялгаж 1: 2 000 000-ын масштаб бүхий бүдүүвч зураг үйлджээ.
- Ч. Дүвжир. Шишхидийн хотгор хавийн ландшафтын тухай // Монгол орны газарзүйн асуудлууд. №8. Улаанбаатар, 1968. –х 3-21
- Ч.Дүвжир. “Их, бага богд”, УБ., 1961
-

Германы эрдэмтэд-1959

- Рихтер Х., Бартел Х., Хаазе Г. БНМАУ-ын дорнод хэсгийн ландшафт (Р.Ломборинченгийн орчуулга) // МОГЗА. УБ., 1973, №12
- Хаазе Г., Рихтер Х., Бартель Х. Хангайн нурууны ландшафтын тогтоцын асуудалд. (Р.Ломборинченгийн орчуулга) // МОГЗА. УБ., 1973, №13

Х.Тулгаа, 1970-1975

- Тулгаа Х. Байгалийн ландшафтууд. // “Сэлэнгийн сав газрын байгалийн нөхцөл, нөөц баялаг” номонд, УБ., 1975
- [12] Тулгаа Х. Хангайн нурууны зүүн хойд хэсгийн ландшафтын босоо бүслүүр. // МОГЗА. УБ., 1975, №15
- [13] Тулгаа Х. Хотгор гүдгэрийн хэв шинж ба ландшафтын хэв шинжийн хоорондын холбоо // МОГЗА. УБ., 1973, №13

Монгол орны ойт хээрийн ландшафтын топологи судалгаа. УБ., 1981

- 1970-1980 онд ШУА-ийн ГЗЦСХ-гээс Хангал голын савд явуулсан физик газарзүйн суурин судалгаа

Д.Даш.1981-

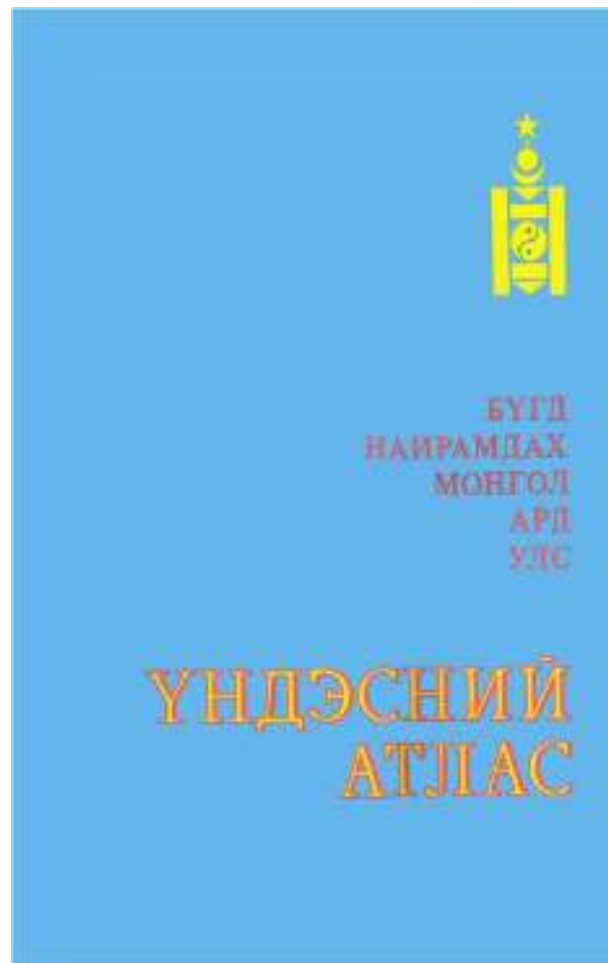
- Монгол орны ландшафт-экологийн асуудлууд(26.0 х.х.), УБ., 2010, 2015.
- Монгол орны физик газарзүйн судалгааны тойм (9.0х.х.), УБ., 2002.
- Их Нууруудын хотгорын элсэн хуримтлалын ландшафт, байгаль хамгааллын асуудал(11.0х.х.), УБ., 2001.
- Д.Даш. Монгол орны физик газарзүй, ландшафтын судалгааны тойм // “Монгол орны геоэкологийн асуудал”, №5, УБ., 2005, х.203-216.
- Д.Даш. Монгол Алтайн нурууны ландшафтын онцлог, дотоод ялгаа //”Монгол Алтайн уулархаг нутгийн байгалийн нөхцөл, нөөц” хамтын бүтээлд, УБ., 2003, х.34-72.
- Д.Даш. Ойт хээрийн ландшафт, түүний зарим онцлог // “ШУА-ийн мэдээ” сэтгүүлд, №2, 1993, х.43-47.

Н.Сарантуяа

- Д.Даш, Н.Сарантуяа. Ландшафтные особенности межгорных котловин Западной Монголии // “Природные условия, история и культура западной Монголии и сопредельных регионов”, Материалы VII международной конференции, Том-1, с.122-128, 19-23 сентября 2005 года, Кызыл
- Д.Даш, Н.Сарантуяа. Гандуу нутгийн ландшафтыг зохистой ашиглах, хамгаалах асуудалд // “Даян дэлхийн өөрчлөлт-говь цөл” симпозиумд хэлэлцүүлсэн илтгэлүүдийн эмхтгэл, УБ., 1992, х.89-95.
- Д.Даш, Н.Сарантуяа. Монгол орны дорнод хэсгийн ландшафтыг ангилах, зураглах асуудал // “Монгол орны газарзүйн асуудал” (МОГЗА) сэтгүүлд, УБ., №25, 1987, х.5-11.

Ландшафтын зураг

- Н.В.Фадеева,
В.Л.Львов,
Е.Л.Смирнова,
Х.Тулгаа, Д.Даш.
Монгол орны
ландшафтын зураг,
М1:3000000, //
БНМАУ-ын Үндэсний
атлас, УБ-Москва,
1990, х.84-85.

Ландшафтын зургийн агуулга

- Энэ зураг нь Монгол орны ландшафтын бүтэц, орон зайн тархалтыг бүхэлд нь нэгтгэн харах боломжийг олгоно.
- Тус зурагт структур-тектоникийн шинж төрх болон ландшафтын бүтцийг илэрхийлэгч бүс, бүслүүрийн бүрдлийг уулын, талын, хотгорын гэсэн 3 анги ландшафтын хүрээнд ялган харуулсан байна.
- Хотгорын ландшафтыг ангилалын эрэмбээр хамгийн том нэгж болгож ялгасны учир бол хотгорууд их түгээмэл тархсан төдийгүй тэдгээрийн дотор байгалийн онцгой бүсшил илэрдэгтэй холбоотой юм.
- Иймд ландшафтын зурагт шим-уур амьсгалын шинжээр нь мөнх цаснаас хэт гандуу цөлийн ландшафт хүртэл бүсийн шинжтэй 13 хэв шинж, 13 дэд хэв шинж, бүсийн бус 7 хэв шинжийг тус тус ялгасан байна.

ЛАНДШАФТЫН АНГИЛАЛ

Ангилал		У У Л Ы Н Л А Н Д Ш А Ф Т									
		Уул усны		Өндөр уулын (2000 м-ээс дээш)		Дундар өндөр уулын (1500-аас 2500 м хүртэл)			Төм уулын (1000 м-ээс доош)		
		Бүлэг төрөл	Харьцангуйн	Боловсролтой	Харьцангуйн	Боловсролтой		Харьцангуйн	Боловсролтой		
Төрөл		Өвдөр - алагтайн		Өвдөр - алагтайн		Өвдөр - алагтайн	Өвдөр - алагтайн		Өвдөр - алагтайн		
Өснөдөг	Дүрэмтэй										
	90% ж	20% ж	10% ж								
Хөвдөр	1										
Хөвдөр	2			3							
Хөвдөр	4					5					
Хөвдөр	6					7					
Хөвдөр	8					9					
Талын	Дундур талын	10				11					
	Өвдөр талын	12				13				14	
Ар хөвдөр	15				16				17		
Орн	18				19				20		
Орн хөвдөр	21				22				23		
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	24		25						26	
	Хөвдөр	27		28		29		30		31	
	Хөвдөр	32		33		34		35		36	
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	37		38		39		40		41	
	Хөвдөр	42		43		44		45		46	
	Хөвдөр	47		48		49		50		51	
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	52		53		54		55		56	
	Хөвдөр	57		58		59		60		61	
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	62		63		64		65		66	
	Хөвдөр	67		68		69		70		71	
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	72		73		74		75		76	
	Хөвдөр	77		78		79		80		81	
	Хөвдөр	82		83		84		85		86	
Хөвдөр (Хөвдөр)	Хөвдөр	87		88		89		90		91	
	Хөвдөр	92		93		94		95		96	
	Хөвдөр	97		98		99		100		101	

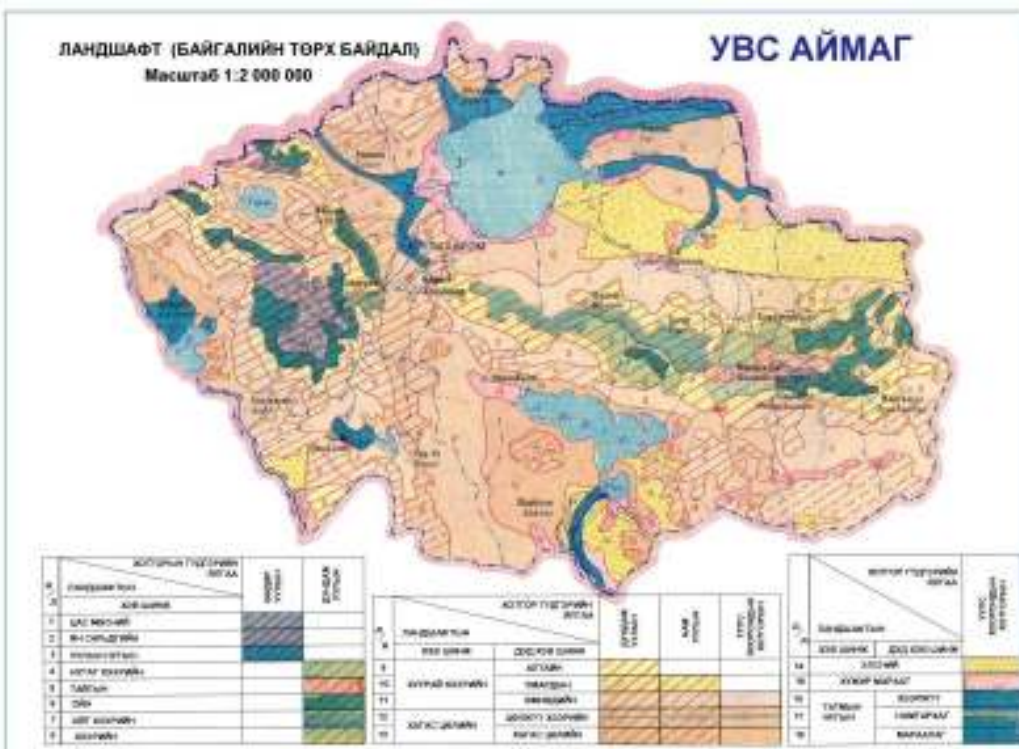
ЛАНДШАФТЫН АНГИЛАЛ

Аймаг		Т А Л Ы Н Л А Н Д Ш А Ф Т													
		Бүлэгээр		Мэтрээр (м) (МЭӨ-нөөс 1:200 м-аас хэтрэхгүй)											
				Жирлээр (м ²)			Төмөр жонгоор (м ²)				Төмөр жонгооноос				
		Төрөл		Эзлэхүүн	Төмөр жонгоо	Төмөр жонгооноос	Эзлэхүүн	Олоогийн	Эзлэхүүн	Хуримтлалын	Эзлэхүүн	Эзлэхүүн	Хуримтлалын		
Соёмолог		Давьдгай													
		30%	20%	10%											
Хөвсгөл	Нийслэл	●	●	●	27				73		19				
	Төмөр жонгоо	●	●	●				80		21			18		
Дундговь	Амьтан	●	●	●											
	Умард хэсэг	●	●	●	85	84	80	88	87	88		86	87	91	
	Зүүн хэсэг	●	●	●	92	93	94	95	96	97		98	99		
Говь-Алтай	Цэцэрлэг	●	●	●	100	101	102	103	104	105		106	107		
	Эзлэхүүн	●	●	●	106	107	108	109	110			111	112	113	
Дархан-Уул	Умард хэсэг	■	■	■	115		114	117	118	119		120	121	122	
	Огноо, цэцэрлэг	■	■	■	123		124	125	126	127	128	129	130		
	Хот төлөв	■	■	■	131		132	133		134				135	

ЛАНДШАФТЫН АНГИЛАЛ

Ангилал		Х О Т Г О Р Ы Н Л А Н Д Ш А Ф Т														
		Бүтэл төрөл		Харьцангатай		Баян харьцангатай				Тогц гаргалтай						
				Эвэрлэл-эвэрлэлийн	Эвэрлэл-хуримтлагын	Эвэрлэл-эвэрлэлийн	Эвэрлэлийн	Эвэрлэл-хуримтлагын	Хуримтлагын	Эвэрлэлийн	Эвэрлэл-хуримтлагын	Хуримтлагын				
Хөвсгөл ба руд хөвсгөл		Төрөл														
																Далалдагч
Зонхлогч		30% 20% 10%														
Тайгын	Дундэд тайгын								138							
	Өмнөд тайгын								139							
Ой								139								
Хөвсгөл (хуримтлагын хуримт)	Нугалт - хөвсгөл								139						140	
	Жинхэнэ хөвсгөл				141		142 143		144				145		146	
	Алтайн				147				148							
	Умард хуримтлагын хөвсгөл				149		150		151 152		153 154		155 156		157	
Хуримтлагын хөвсгөл (өвчлүүлэгч)	Алтайн								158							
	Өмнөд хуримтлагын хөвсгөл								159		160 161		162 163		164	
Цэцэглүү хөвсгөл ба заримдагч цэцэглүү	Цэцэглүү хөвсгөл				165 166				167 168		169 170		171 172		173	
	Заримдагч цэцэглүү				173 174				175 176		177 178		179 180		181	
Цэцэглүү	Умард цэцэглүү				182				183 184				185 186		187	
	Өмнөд цэцэглүү				188				189		190		191		192 193	
	Хол голдуу цэцэглүү				194				195		196		197		198 199	

Аймгуудын ландшафтын зураг

ХАНГАЛЫН ГОЛЫН САВЫН ЛАНДШАФТЫН ЗУРАГ

Танхк тэмдэг

A. УУЛАРГАГ ЛУТГИЙН ЛАНДШАФТИЙД

Г. ДУНДАЖ УУС

- ТАЙГЫН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Үсэг хөвгөлдөр, оройн хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Халуутайн дэд, дунд хэсгийн дэд хэв шэнх
- СЭЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Үсэг хөвгөлдөр, оройн хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Халуутайн дэд, дунд хэсгийн дэд хэв шэнх
- СҮТ ХЭВЭРЭЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Халуутайн дунд хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Нэгдүгээр хэсгийн дэд хэв шэнх
- ХӨРӨНГӨЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Үсэг хөвгөлдөр, оройн хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Халуутайн дэд, дунд хэсгийн дэд хэв шэнх
- Г. МАМ УУС, ГЛӨВЭРЭЛЭГ ГӨЛӨГ**
- СҮТ ХЭВЭРЭЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Үсэг хөвгөлдөр, оройн хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Дунд хэсгийн халуутайн дэд хэв шэнх
- НУЛАРГАГ ХӨРӨНГӨЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а
 а. Ар халуутайн дэд хэв шэнх
- ХӨРӨНГӨЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б г д
 а. Үсэг хөвгөлдөр, оройн хэсгийн дэд хэв шэнх
 б. Дунд хэсгийн халуутайн дэд хэв шэнх
 г. Нэгдүгээр халуутайн дэд хэв шэнх
 д. Анголголын дэд хэв шэнх

A. УУС ХӨӨРӨНДЭМ ХӨТӨГ, ГОЛЫН ХӨВЭРИЙН ЛАНДШАФТИЙД

Г. ДЭЛӨВИЙН ПРОТОБӨЙН ХӨВЭРИЙН ХАЛУУ

- НУЛАРГАГ ХӨРӨНГӨЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б г
 а. Ар халуу, бэлдэг дэд хэв шэнх
 б. Ам хөвгөлдөр дэд хэв шэнх
 г. Анголголын дэд хэв шэнх
- ХӨРӨНГӨЙН ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б
 а. Нэгдүгээр халуутайн дэд хэв шэнх
 б. Анголголын дэд хэв шэнх
- Г. ГОЛЫН ТАТМ БА ДЭНЭГ**
- ТАТМЫН НУЛАГ ХЭВ ДЭНЭГ**
- а б г д
 а. Нэгдүгээрийн дэд хэв шэнх
 б. Нүрэн дэд хэв шэнх
 г. Жонгон ба хөвгөлдөр дэд хэв шэнх

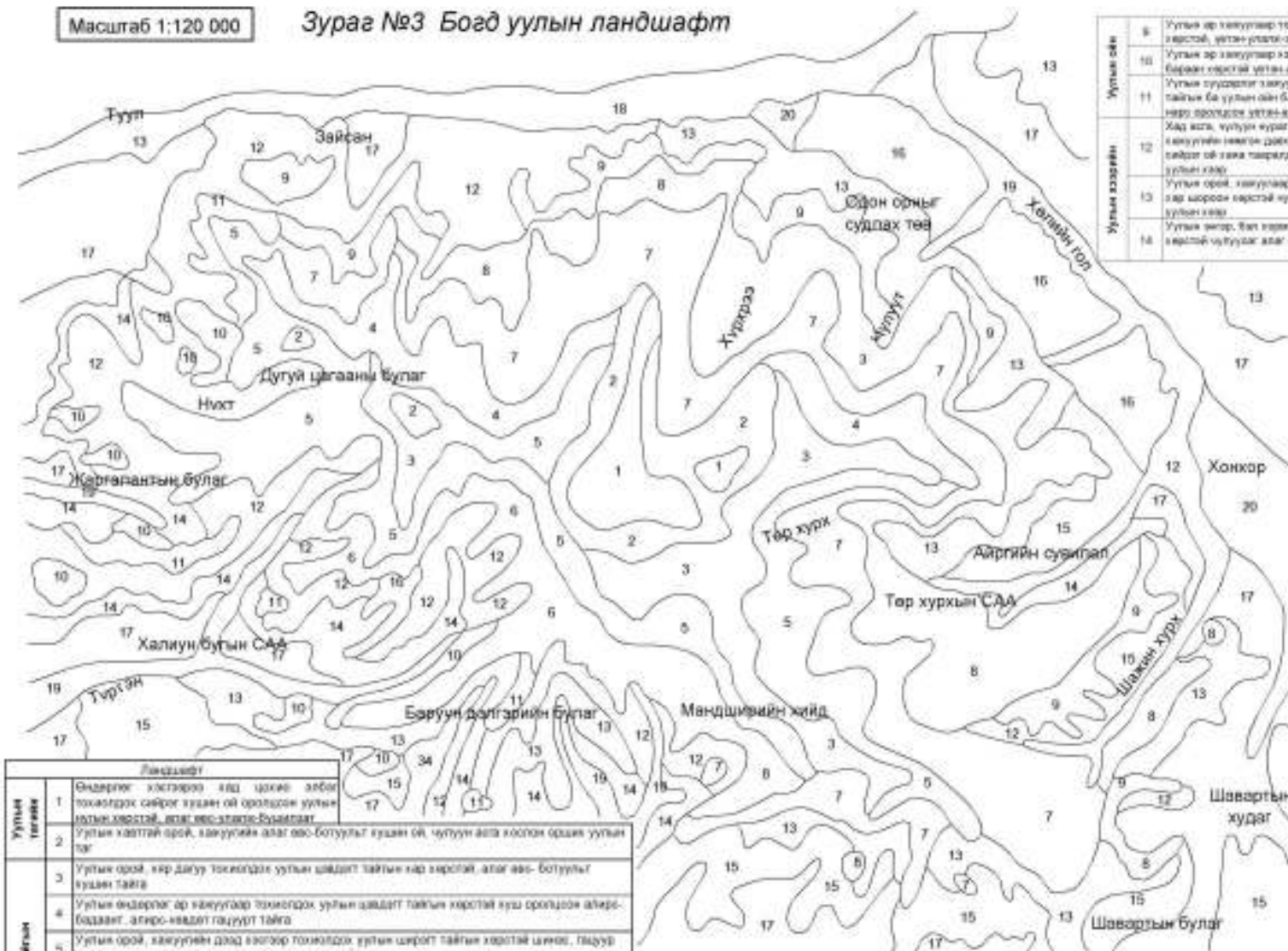
Зөмж зурсан Д.Даш
 Редактор Х.Тулгаа

ШУА-ийн
 ГЭЦСК-ийн Геокартограф-ландшафт
 судлалын тасаг

1980 он

Масштаб 1:120 000

Зураг №3 Богд уулын ландшафт

Уулын ой	9	Уулын ар халуунар томогдох уулын ойг баран өвсгөй, урхан-улаан алаг өвст ойрогдуу шавьсан ой
	10	Уулын ар халуунар хэвгэ хэвгэ томогдох уулын ойг баран өвсгөй урхан алаг өвст уулан ой
	11	Уулын суурьтай халуунар томогдох уулын ширэт тайгын ба уулын ойг баран өвсгөй хуш, шөвөг, гацуур нарс оролцоно урхан алаг өвст шавьсан ой
Уулын азаргайн	12	Хад ага, чулуун гурил буйгай агуйн хэвгэ өвсгөй халуунын нэгэн дайрагтай уулын хад шороон өвсгөй, шайртай ой хама таваргадас чулуулаг алаг өвс богуулыг уулын хад
	13	Уулын орой, халуунар томогдох уулын ойг чулуулаг хад шороон өвсгөй чулуулаг алаг өвс-хөвгөй урхан уулын хад
	14	Уулын өндөр, баг хөвгөйд томогдох уулын хад шороон өвсгөй чулуулаг алаг өвс-улаан-хөгвөгт уулын хад
	15	Уулын хөвгөйд өндөр халуунар томогдох уулын хад шороон өвсгөй хөвгөй чулуулаг алаг өвс-хөвгөй урхан-богуулыг уулын хурьт хад

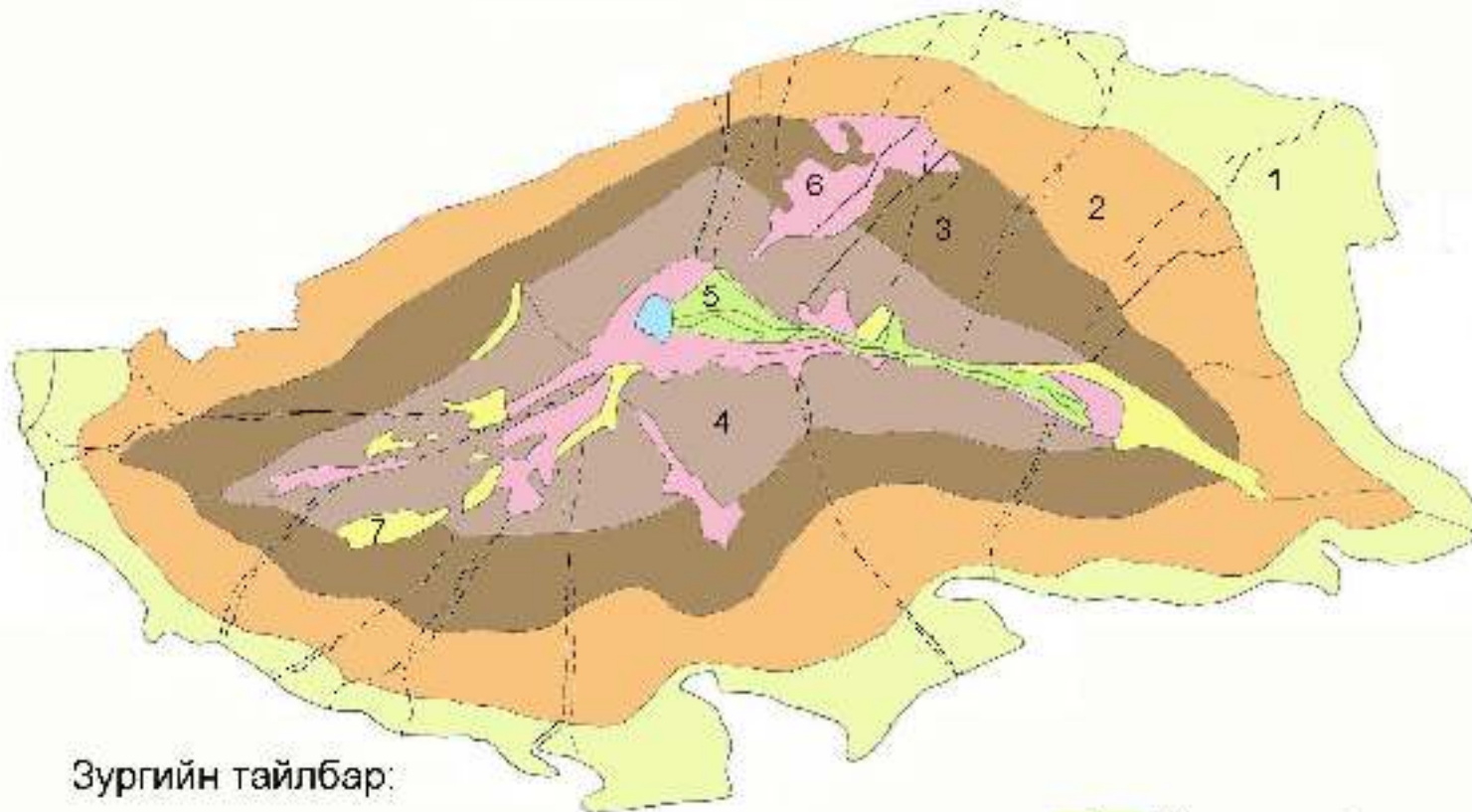
Ландшафт		
Уулын тэгшэн	1	Өндөрлөг хөвгөөрөө хад цохио албан томогдох шөвөг хушан ой оролцоно уулын эвчэн хөвсгөй, алаг өвс-агаар-бууцагтай
	2	Уулын хөвсгөй орой, халууныг алаг өвс-богуулыг хушан ой, чулуун ага хөвсгөн ордан уулын тэг
Уулын тайгын	3	Уулын орой, хад дагуу томогдох уулын ширэт тайгын хад өвсгөй, алаг өвс-богуулыг хушан тайга
	4	Уулын өндөрлөг ар халуунар томогдох уулын ширэт тайгын хөвсгөй хуш оролцоно агьрс-бадаагт, агьрс-хөвдөгт гацуурт тайга
	5	Уулын орой, халууныг дээд хэсгээр томогдох уулын ширэт тайгын хөвсгөй шөвөг, гацуур оролцоно агьрс-хөвдөг, хөвд-агьрсгэ хушан тайга
	6	Уулын өвөр хөвсгөй суурьтай халуунар томогдох уулын ширэт тайгын хөвсгөй хана хуш, шөвөг оролцоно алаг өвс-хөвдөгт гацуурт тайга
	7	Уулын ар халуунар өвсгөн-тэн томогдох уулын ширэт тайгын хөвсгөй, гацуур, хуш оролцоно хөвд-агьрсгэ, агьрс-хөвдөгт шөвөгтөн тайга
	8	Уулын ар халууныг дээд хэсгээр томогдох уулын тайгын ширэт хөвсгөй алаг өвс-уртанг шөвөгтөн тайга

Уулын азаргайн	16	Уулын хөвгөйд өндөр халуунар томогдох уулын хад шороон өвсгөй хөвгөй чулуулаг алаг өвс-хөвгөй дагуулыг урхан-богуулыг уулын хурьт хад
	17	Дунд томогдох ширэттай шөвөг чулуулаг хад шороон өвсгөй чулуулаг алаг өвс-хөвгөй дагуулыг урхан-богуулыг уулын хурьт хад
	18	Дунд-урд хөвгөйд хөвсгөй тайгын хад шороон өвсгөй хөвдөгт умардын хурьт хад
Тайгын уулын	19	Тайгын хад тэгш дагуу агуйн хушан хөвсгөй буйгай бүрхсэн чулуутай урхант хурьт
	20	Алс хөвдөгт дагуу хушан баран хөвсгөй алаг өвс-улагийг намтартай хурьт
	21	Алс хөвдөгт хөвсгөй хушан баран хөвсгөй алаг өвс-сөйрөг урхант хурьт

Жижиг районы ландшафтын зураг

Шаргын хотгорын ландшафтын зураг

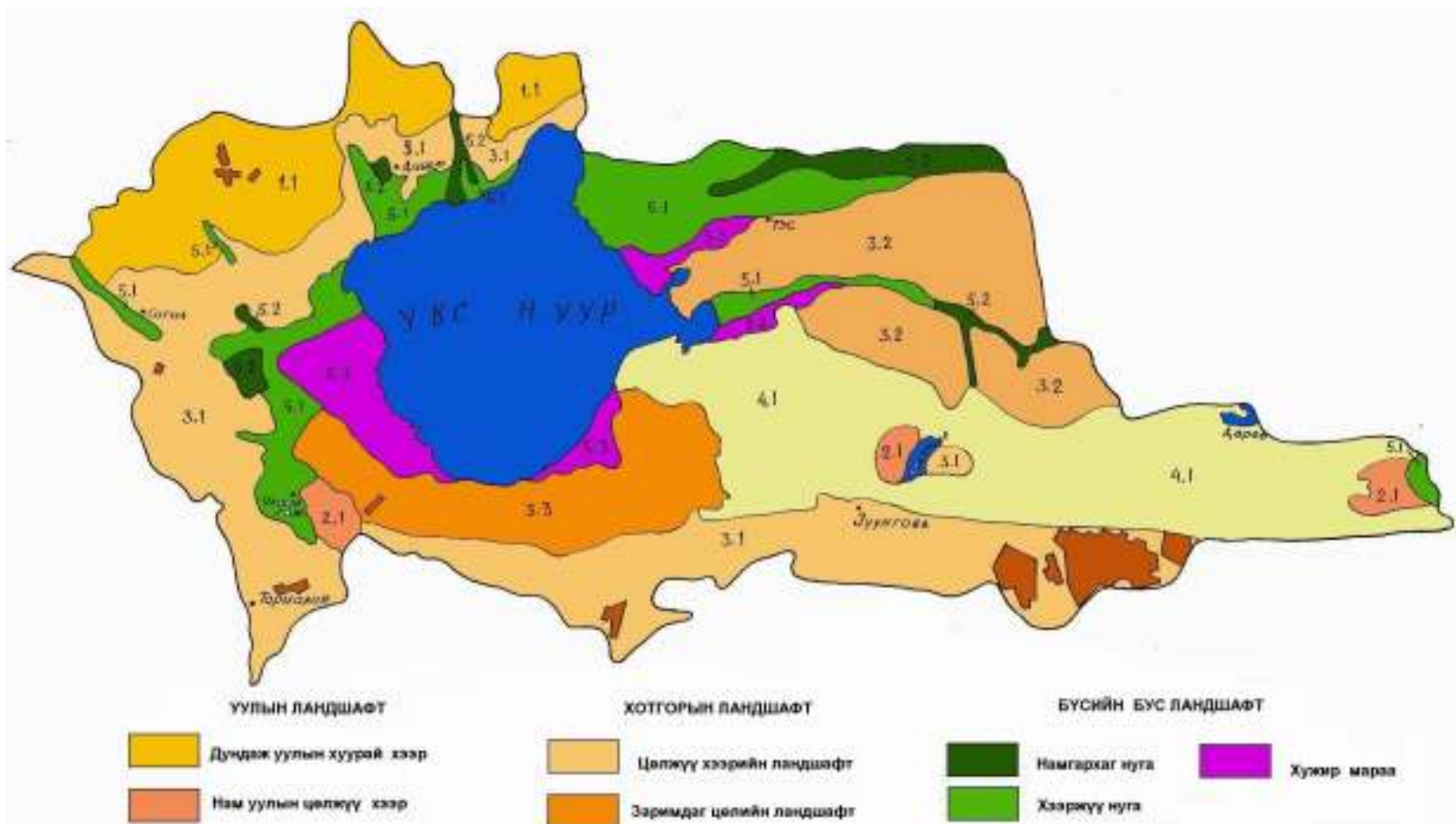
Масштаб 1:1000000

Зургийн тайлбар:

1	Цөлжүү хэсрийн ландшафт	3	Умардын цөлийн ландшафт	5	Нуурын ландшафт	6	Хужир мөрөөт ландшафт
2	Заримдаг цөлийн ландшафт	4	Өмнөдийн цөлийн ландшафт	7	Элсний ландшафт		

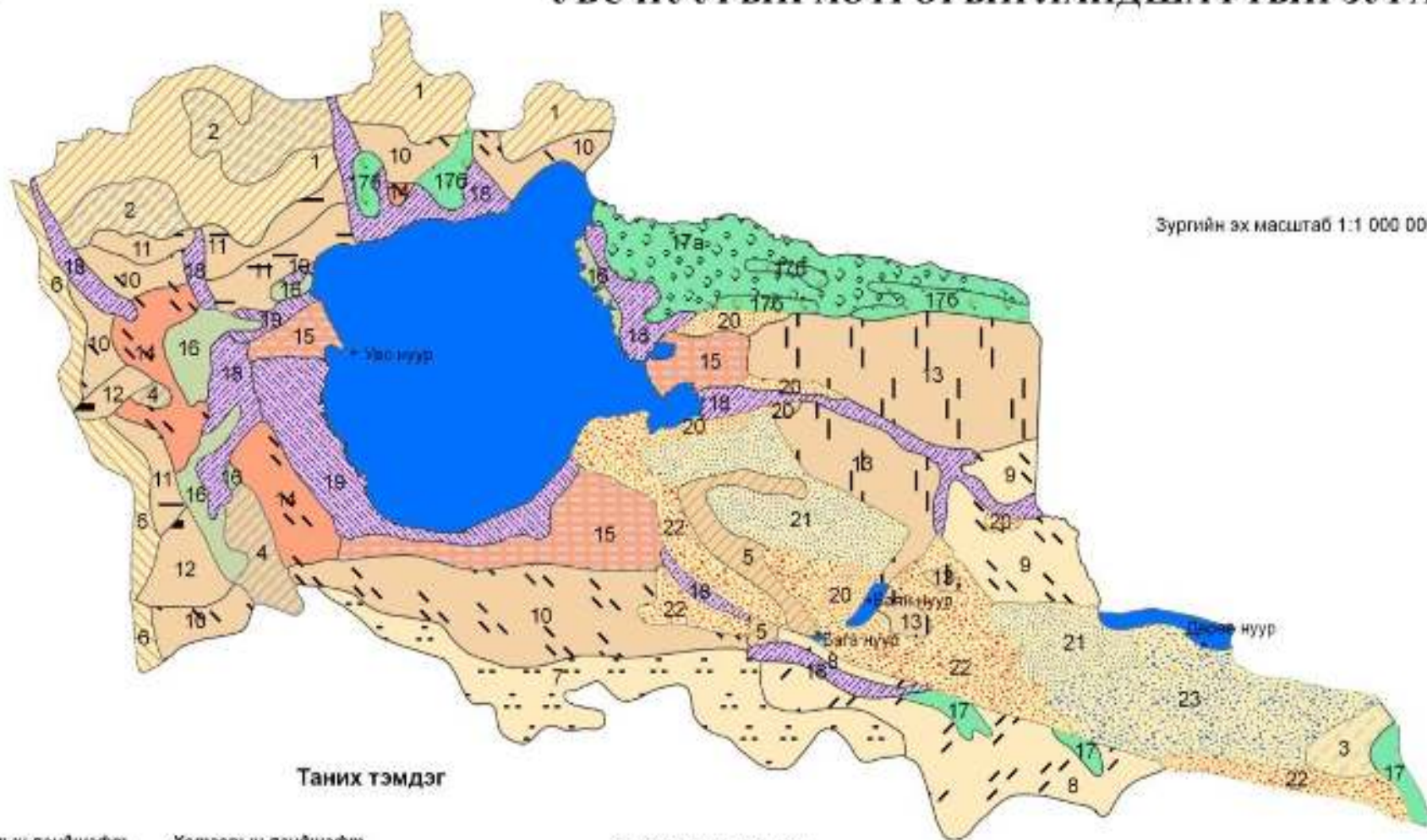
Увс нуурын хотгорын ландшафтын зураг

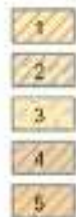
УВС НУУРЫН ХОТГОРЫН ЛАНДШАФТЫН ЗУРАГ

Зургийн эх масштаб 1:1 000 000

Таних тэмдэг

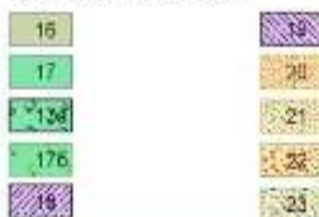
Уулын ландшафт

Хотгорын ландшафт

Бус дундын ландшафт

Таних тэмдэг

УУЛЫН ЛАНДШАФТ

Зөдрөл-элзээдлийн үйл явц зонхилсон дунд төрмөлийн настай хуеирмал, бялхмал болон хүчтэй эсдэрсэн тунамал чулуулаас тогтох нам уулсын ландшафт

- 1 Хэрчигдэлтэй, дундаж өндөр уулын дунд зэргийн налуу гадарга бүхий уулын нимгэн давхаргат (хааяа ул чулуулаг ил гарсан) хүрэн хөрстэй харгана оролцсон элдэв өвс-хялганат ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 2 Бага хэрчигдэлтэй, нам уулын дунд зэргийн налуу гадарга бүхий уулын сайр чулуурхаг хүрэн хөрстэй, ботууль-шарилж-хялганат ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 3 Бага хэрчигдэлтэй, цав толгодорхог намуулын дунд зэргийн налуу гадарга бүхий уулын хүрэн (хааяа элсэн хучаастай) хөрстэй элссэг шарилж-харгана-хялганат ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 4 Бага хэрчигдэлтэй, цав толгодорхог нам уулын дунд зэргийн налуу гадарга бүхий уулын сайр чулуурхаг цайвар хүрэн хөрстэй, таар-хялганат, таар-хазаар өвст ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт
- 5 Хэрчигдэлтэй, цав толгодорхог нам уулын дунд зэргийн налуу гадарга бүхий уулын нимгэн давхаргат цайвар хүрэн хөрстэй, дэгнүүлт үетэн-харгана-хялганат ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт

ХОТГОРЫН ЛАНДШАФТ

Хуримтлал-элзээдлийн үйл явц зонхилсон дөрөвдөгчийн настай делови-пролювийн ба нуур-пролювийн сэгсээр хурдсаас тогтох уулс хоорондын хотгорын ландшафт

- 6 Хэрчигдэлтэй, оцом хэвгий бэлэрхаг гадарга бүхий сайр чулуурхаг хүрэн хөрстэй, харгана оролцсон аг-өрхөг-хялганат ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 7 Хэрчигдэлтэй, хэвгий талархаг гадарга бүхий сайр чулуурхаг хүрэн хөрстэй, ботууль-хялганат ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 8 Хэрчигдэлтэй, тэгш талархаг гадарга бүхий хүрэн хөрстэй, шарилж-хялгана-ботууль ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 9 Бага хэрчигдэлтэй, хэвгийдүү талархаг гадарга бүхий элсэнцэр хүрэн хөрстэй, хэт элссэг элдэв өвс оролцсон жижиг дэгнүүлт үетэн-хялганат ба хазаар өвст ургамалшилтай өмнөд хуурай хээрийн ландшафт
- 10 Бага хэрчигдэлтэй, хэвгийдүү талархаг гадарга бүхий цайвар хүрэн хөрстэй, таар-өрхөг-хазаар өвст ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт
- 11 Хэрчигдэлтэй, хэвгий талархаг гадарга бүхий цайвар хүрэн хөрстэй, таар-шарилж-хазаар өвст ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт
- 12 Хэрчигдэлтэй, хэвгий талархаг гадарга бүхий хиаг-дэрст мараалаг нуга хосолсон цайвар хүрэн хөрстэй, таар-үетэн-хазаар өвст ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт
- 13 Хэрчигдэлгүй, тэгш талархаг гадарга бүхий цайвар хүрэн (элсэн хучаастай) хөрстэй, хэт элссэг ба элссэг элдэв өвс оролцсон үетэн-хялганат ургамалшилтай цөлжүү хээрийн ландшафт
- 14 Бага хэрчигдэлтэй, хэвгийдүү талархаг гадарга бүхий цөлөрхөг хээрийн бор хөрстэй, дэгнүүлт үетэн-таарт ургамалшилтай заримдаг цөлийн ландшафт
- 15 Хэрчигдэлгүй, тэгш талархаг гадарга бүхий цөлөрхөг хээрийн бор хөрстэй, үетэн оролцсон таарт ургамалшилтай хааяа хужирт нугын хам бүрдэл хосолсон заримдаг цөлийн ландшафт

БҮС ДУНДЫН ЛАНДШАФТ

Хуримтлалын үйл явц зонхилсон дээд дөрөвдөгчийн настай нуур-аллювийн шавранцар, элсэнцэр, хайраанцар хурдас, элсэн хуимтлалаас тогтох бүс дундын ландшафт

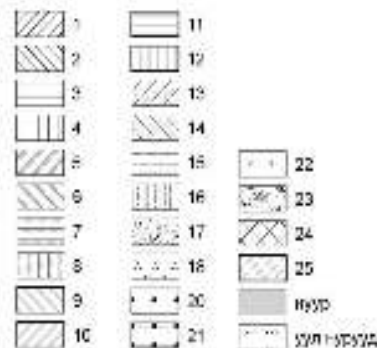
- 16 Голын садраа адаг, нуурын эрэг дагуух нугат намгийн цэвдэгт хөрстэй, хааяа сөөг оролцсон хиаг-өлөн өвс-үетэнт ургамалшилтай намгархаг нугын ландшафт
- 17 Голын нам татам дагуух нугын цогцолборууд
- 18 Татмын нугын хөрстэй үетэн-элдэв өвст, элдэв өвс-үетэнт нуга
- 17б Татмын нугын намгархаг хөрстэй улиасан ба бургас-харганат ширэнгэ
- 17с Татмын нугын намгархаг хөрстэй улиасан ба бургас-харганат ширэнгэ
- 18 Нуурын эргийн дагуух нугат мараалаг хөрстэй, бударгана оролцсон хиаг-дэрст ургамалшилтай элсний хуримтлал бүхий хуикр мараат ландшафт
- 19 Голын нам дэнж дагуух сул мараалаг хөрстэй, үетэн оролцсон бударгана-шарилжит ургамалшилтай хужир мараат ландшафт
- 20 Элсэн хүрэн хөрстэй, дэгнүүлт үетэн-хялганат ургамалшилтай нам бөөрөг элс
- 21 Манхан элс бүхий харгана-хялганат ургамалшилтай хонхорт бөөрөг элс
- 22 Дэгнүүлт үетэн-элссэг шарилжит ургамалшилтай (элсний урд захаар шинэс бүхий) манханжсан хонхорт бөөрөг элс
- 23 Элссэг элдэв өвс-заримдаг сөөгөнцөр-элссэг шарилжит ургамалшилтай цац суварган сэвхүүл, нам манхнууд бүхий хонхорт бөөрөг элс

МОНГОЛ ОРНЫ ГАНДУУ БУС НУТГИЙН ЛАНДШАФТЫГ ЗОХИСТОЙ АШИГЛАХ ХАМГААЛАХ НЭГДСЭН ЗУРАГ

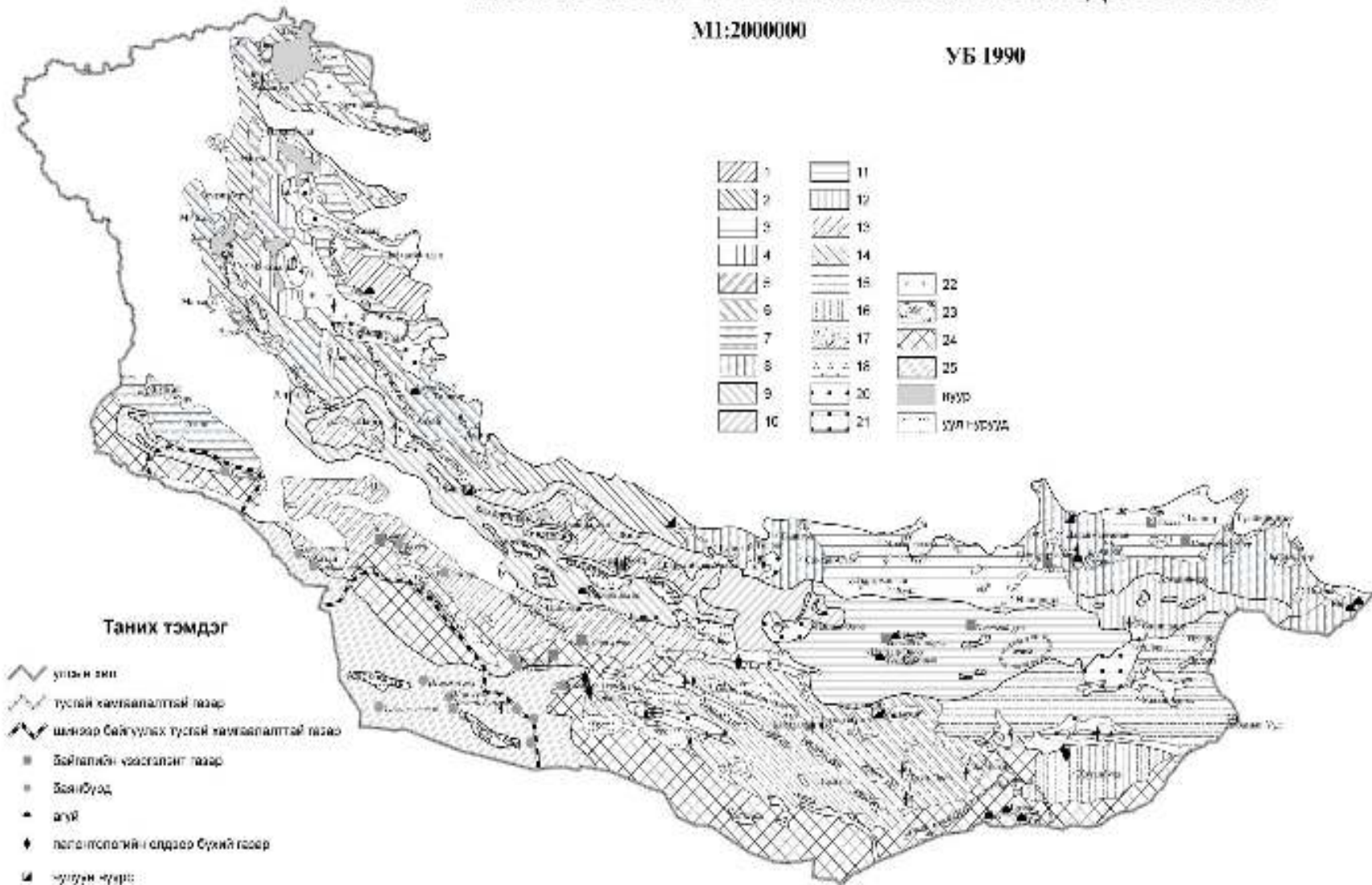
М1:2000000

УБ 1990

Таних тэмдэг

- улсын зин
- тусгай хамгаалалттай газар
- шилээр байгуулах тусгай хамгаалалттай газар
- Байгалийн үзэсгэлэнг газар
- Байгалийн үзэсгэлэнг газар
- агуй
- геологийн орднууд бүхий газар
- чулуун чуурт
- эрдсийн дурс
- амьтдын усны

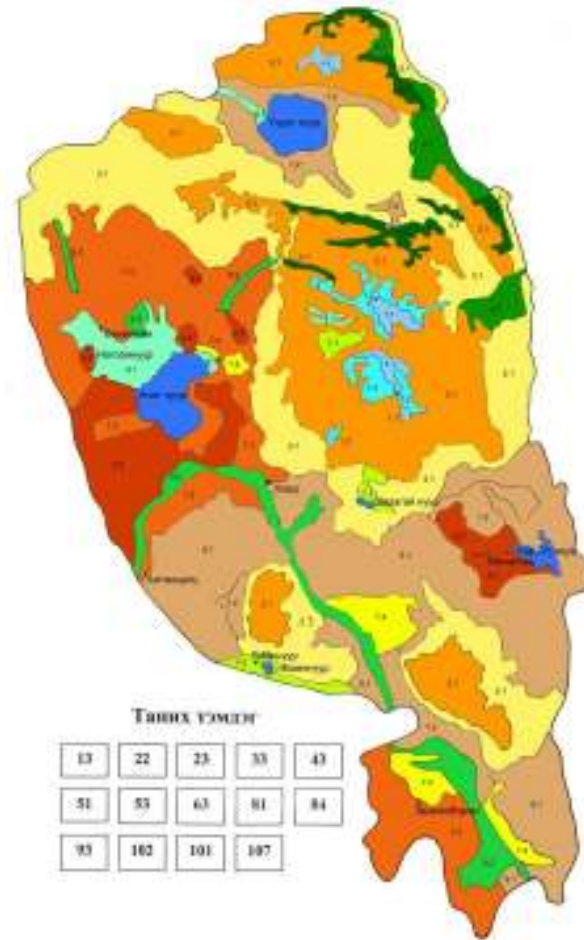
Алтай-Соёны их муж

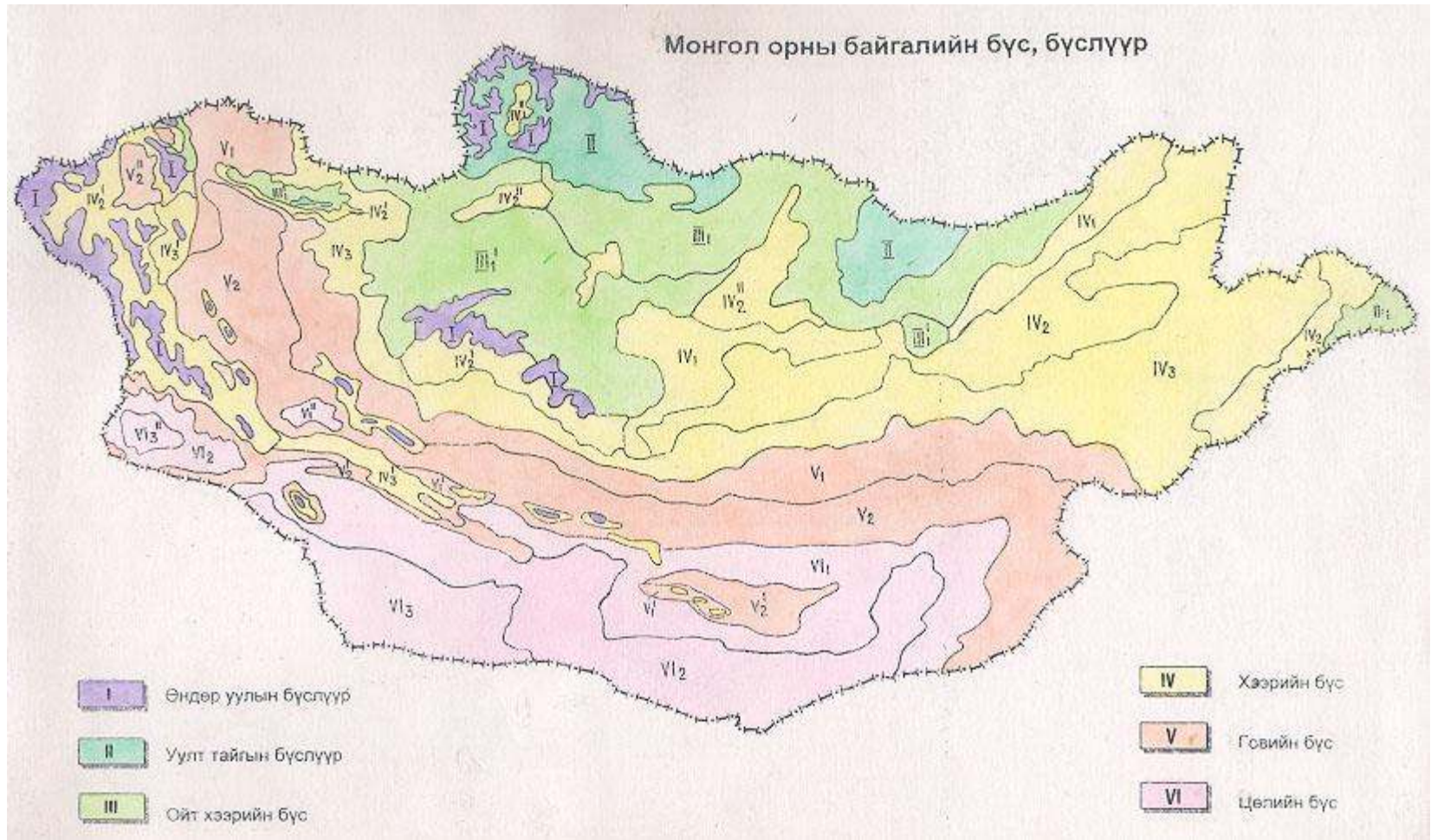
Хархираа-Түргэний уулсын дэд муж

МОНГОЛ АЛТАЙН ФИЗИК ГАЗАРЗҮЙН МҮЖЛАЛ

Масштаб 1:1 000 000

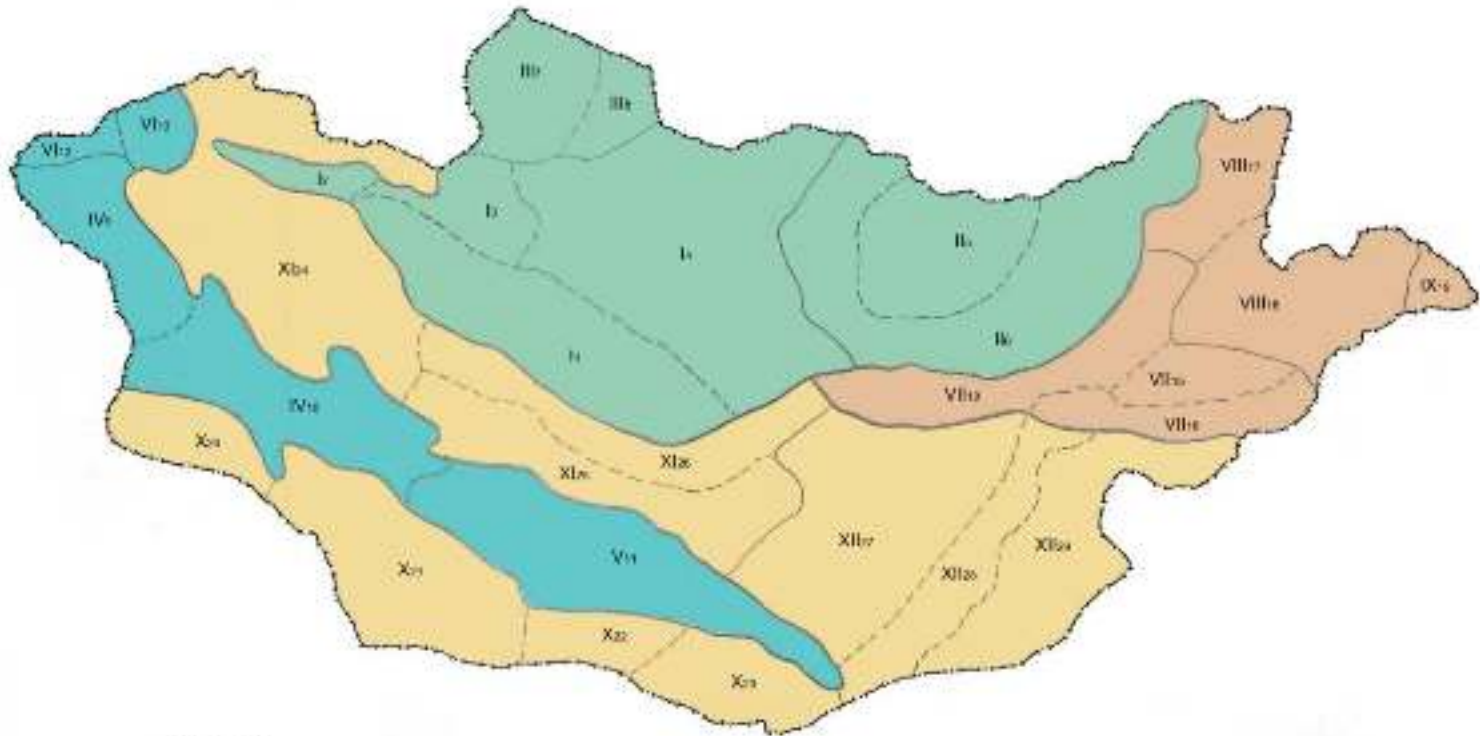
Монгол орны байгалийн бүс, бүслүүрийн зураг

Физик газарзүйн мужлал, 1969

Физико-географическое районирование

/Ш.Цэгмид, 1969/

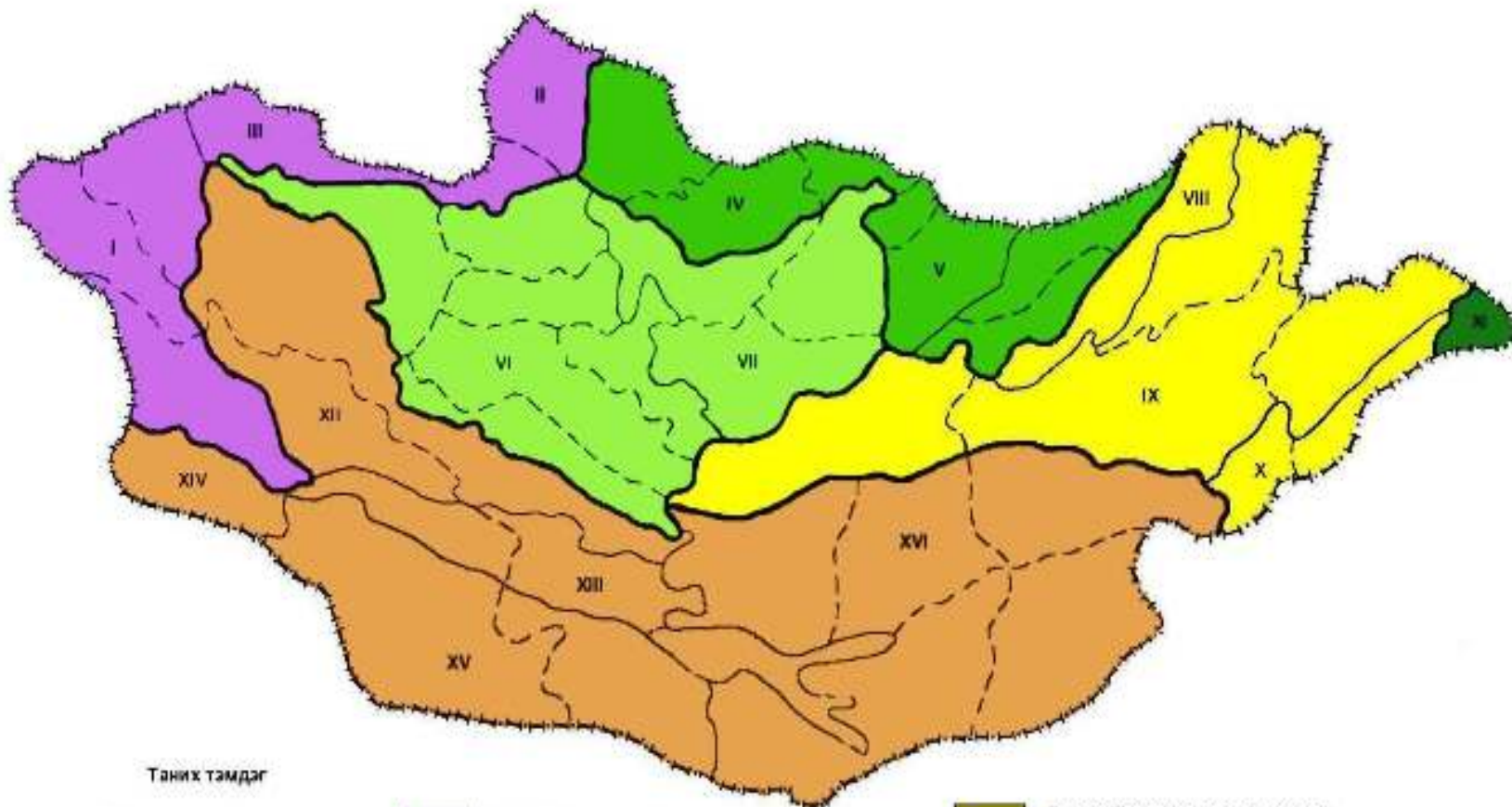

Границы

- Область
- Провинций
- - - Подпровинций

- Алтайская горная область
- Хангайско-Хантэйская горная область
- Восточно-Монгольская область
- Гобийская область

Монгол орны Ландшафт-газарзүйн мужлал

Таних тэмдэг

- Их мужийн хил
- Мужийн хил
- Дэд мужийн хил

- Алтай-Соёны уулт их муж
- Өвөр Байгалийн уулт тайганы их муж
- Хангайн уулт их муж

- Дундур-Монголын хээрийн их муж
- Их Хангайн уулт их муж
- Төв Азийн заримдаг цөл, цөлийн их муж

Б.Оюунгэрэл

- **“Монгол орны тусгай хамгаалалттай газрын сүлжээ байгуулах экологи-газарзүйн асуудалд”** сэдэвт дэд докторын диссертаци, УБ., 2001
- Монгол улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг. УБ.2004
- Хан Хэнтийн тусгай хамгаалалттай газар нутаг. УБ, 2004
- Оюунгэрэл Б. Системы особо охраняемых природных территорий Монголии и перспективы ее развития // Аридные экосистемы. -2010, том 16, № 3 (43), С.49-58.
- Б.Оюунгэрэл, В.М.Неронов, А.А.Луцкекина Биоразнообразиие, охраняемые территории и экологический туризм в Монголии // Экология и жизнь. – 2010, № 9 (106). С. 61-69 (0.2 п.л.).
- Оюунгэрэл Б. Особо охраняемые природные территории Монголии // Вестник Бурятского государственного университета. Серия «Биология. География».- 2011. С. 27-31.

Т.Ринченмядаг

- **“ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛАНДШАФТОВ БАССЕЙНА РЕКИ ХАРАА В МОНГОЛИИ” сэдэвт диссертаци, Улаан Үд, 2011**
- Рэнчинмядаг Т. Природные ландшафты как главная достопримечательность национального парка "Горхи-Тэрэлж" в Монголии //Вестник Бурят.гос.ун-та. - Серия Биология. География. - Улан-Удэ, 2009.- Вып 4. - С. 50-53.
- Рэнчинмядаг Т., Оюунгэрэл Б. Основные типы ландшафтов бассейна р. Хараа в Монголии // Вестник Бурят.гос.ун-та.- Серия Биология. География. - Улан-Удэ, 2010.- Вып 4. - С. 51-55.
- Рэнчинмядаг Т., Оюунгэрэл Б. Современное состояние использования ландшафтов бассейна р. Хараа в Монголии // Вестник Бурят.гос.ун-та .- Серия Биология. География. - Улан-Удэ, 2010.-Вып 4. - С. 56-59.
- Рэнчинмядаг Т. Рекреационно – географическая оценка бассейна р. Хараа в Монголии //Вестник Бурят.гос.ун-та. - Серия Биология. География. - Улан-Удэ, 2011.-Вып 4. – С. 179-181.

Газарзүй-Геоэкологийн хүрээлэнд явуулж буй сүүлийн үеийн судалгаа

- Суурь судалгааны сэдэвт ажлын хүрээнд хийсэн судалгаа
- Шинжлэх ухаан, технологийн төслийн хүрээнд хийсэн судалгаа
- Олон улсын хамтарсан судалгаа